

УДК [330.322+005.591.6]:005.336:338.24(477)

Тарасова О.В.кандидат економічних наук, доцент
кафедра обліку та аудиту
Одеська національна академія харчових технологій
вул. Канатна, 112, м. Одеса, Україна, 65039
E-mail: tarasova2k@yandex.uaDOI: [10.15673/2312-847x.25/2015.38473](https://doi.org/10.15673/2312-847x.25/2015.38473)

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті досліджується роль держави в побудові інноваційної моделі економіки України. Зроблено висновок стосовно надто низького рівня участі української держави у фінансуванні інноваційної моделі економічного розвитку. Розвиток інноваційної сфери характеризується істотним зниженням інвестиційних можливостей державного і місцевих бюджетів, відсутністю остаточно сформованих і надійних механізмів залучення ресурсів із недержавних джерел інвестування науково-технічної та інноваційної діяльності. Визначено шляхи удосконалення управління інвестиційно-інноваційними процесами.

Ключові слова: інновації, інноваційна модель розвитку, державне управління, інвестиційно-інноваційний потенціал.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Економіка України потребує глибоких структурних перетворень, що неможливо без переходу на інноваційну модель розвитку, адже сучасний світовий розвиток характеризується впровадженням досягнень науково-технічного прогресу, стимулюванням виробництва високотехнологічної продукції. Перспективи розвитку суспільства залежать не лише від ефективності використання наявних ресурсів, а й від здатності його членів продукувати та впроваджувати інновації у різних сферах діяльності.

Однією з основних ознак сучасного розвитку світового господарства є розгортання процесів глобалізації, які суттєво впливають на нього і вимагають активізації інноваційної діяльності. Високорозвинені країни світу демонструють великі успіхи внаслідок практичного впровадження інноваційних моделей розвитку. Із поглибленням інтеграційних процесів, поширенням їх на всі сфери суспільного життя, першочергового значення набуває питання формування ефективної системи державного управління інвестиційно-інноваційними процесами в Україні. Вкрай необхідним є здійснення комплексу заходів щодо підтримки інноваційної активності вітчизняних підприємств на всіх стадіях інноваційного процесу.

Аналіз останніх публікацій з проблеми. Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку посідають важливе місце в наукових дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Так, теоретичні та прикладні аспекти запровадження інноваційної моделі розвитку національної економіки досліджуються в працях Ю.М. Бажала, Л.М. Борщ, С.В. Герасимової, А.П. Гайдуцького, А.С. Гальчинського, М.П. Денисенка, Н.В. Краснокутської, Н.Б. Кирич, І.І. Лукінова, А.А. Пересади, Я.В. Риженка, О.М. Собко, В.Г. Федоренко, Л.І. Федулової та ін. Проте деякі питання формування інвестиційно-інноваційного потенціалу економіки України залишаються невирішени-

ми. Це зумовлює вибір даної теми та засвідчує її актуальність.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження ролі держави в побудові інноваційної моделі економіки України та визначення шляхів удосконалення управління інвестиційно-інноваційними процесами.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Існуюча сьогодні модель системи державного управління інвестиційно-інноваційними процесами в Україні є малоефективною через недосконалу інвестиційно-інноваційну політику держави. Державне регулювання інноваційної діяльності забезпечується законодавчими, структурними й функціональними інституціями, що встановлюють і забезпечують дотримання норм, правил, вимог в інноваційній сфері та взаємодію всіх підсистем національної інноваційної системи [8].

Інституційне середовище інноваційного розвитку промисловості України формують суб'єкти інституційного забезпечення інноваційної діяльності, законодавча, нормативно-правова база та програмні документи у сфері інноваційної діяльності, а також інноваційна інфраструктура.

Україна має досить потужний науковий потенціал, однак кризові явища призвели до втрати попиту на наукову продукцію на внутрішньому ринку, що пояснюється падінням загального рівня інвестицій, зростанням взаємної заборгованості та переорієнтацією економічної діяльності з реального сектору в сектор короткострокових фінансових операцій. Збереження наукового потенціалу та розроблення інноваційної продукції в умовах структурної деформації економіки України є особливо актуальними, оскільки значна технологічна відсталість більшості вітчизняних підприємств спричинила розвиток негативних тенденцій, які неможливо усунути лише монетарними інструментами й заходами. Таким чином, вихід економіки зі стану структурної кризи та переорієнтація її на стабільний розвиток можливі тільки за умови за-

безпечення розвитку й державної підтримки науково-технічного й інноваційного потенціалу держави, вжиття заходів щодо вдосконалення державного регулювання в науково-технічній сфері, стимулювання інноваційної діяльності підприємств і масштабної реалізації інноваційних проектів.

Перехід до інноваційної моделі економічного зростання є одним із головних завдань держави на найближчу перспективу. Проте економічне зростання абсолютно неможливе без розв'язання проблеми збільшення обсягу інвестицій у виробництво.

Відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI стратегічними пріоритетами інноваційної діяльності в Україні на 2011-2021 рр. визначено такі [5]:

- освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;

- освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- й суднобудування, озброєння та військової техніки;

- освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

- технологічне оновлення й розвиток агропромислового комплексу;

- упровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

- широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;

- розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

Без інвестиційно-інноваційної трансформації української економіки вкрай важко перейти від індустріальної моделі її розвитку до «економіки знань».

Індекс економіки знань (Knowledge Economy Index) Інституту Світового банку є показником, який демонструє здатність країни використовувати знання для забезпечення економічного розвитку. Цей індекс визначає результативність науково-технологічної сфери й формується із чотирьох субіндексів: економічний та інституційний режим для інновацій; інноваційна система; освіта і професійні навички населення; інформаційно-комунікаційна інфраструктура.

За результатами дослідження, проведеного фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень, Україна у 2012 р. посідала 56 місце з поміж 145 країн, що на дві сходинки нижче, ніж у 2000 р. (табл. 1).

Здатність забезпечувати свій економічний розвиток за допомогою знань в Україні за 10-бальною шкалою було оцінено у 5,73 бала, тоді як, наприклад, у Польщі таку здатність оцінено в 7,41 бала, Болгарії – у 6,80, Угорщині – у 8,02, Чехії – у 8,14 [7].

Таблиця 1

Індекс економіки знань окремих країн світу

Країна	Місце		Кількість балів	
	2012	2000	2012	2000
Німеччина	8	15	8,90	8,84
США	12	4	8,77	9,28
Велика Британія	14	12	8,76	8,89
Японія	22	17	8,28	8,81
Франція	24	21	8,21	8,53
Польща	38	35	7,41	7,23
Казахстан	73	78	5,04	4,58
РФ	55	64	5,78	5,28
Україна	56	54	5,73	5,65

Джерело: [7]

Аналіз складників індексу свідчить, що Україна у 2012 р. посідала низькі позиції за субіндексами «економічні стимули та інституції» - 3,95 бала (93 місце в рейтингу), «інформаційні та комунікаційні технології» - 4,96 бала (77 місце), «інноваційна сис-

тема» - 5,76 бала (59 місце) (табл. 2). Слід зазначити, що високі позиції наша країна посідала за субіндексом «освіта та кадри» - 8,26 бала (21 місце), що відображає рівень вищої та середньої освіти, а також рівень підготовки кадрів [7].

Динаміка складників індексу економіки знань для України у 2012 р.

Показник	Місце		Кількість балів (0-10)	
	2012	2000	2012	2000
Економічні стимули та інституції	92	10,3	3,95	3,08
Інноваційна система	59	46	5,76	6,35
Освіта і кадри	21	17	8,26	8,47
Інформаційні та комунікаційні технології	77	82	4,96	4,71

Джерело: [7]

Проведені дослідження дають змогу зробити висновок стосовно надто низького рівня участі української держави у фінансуванні інноваційної моделі економічного розвитку. Розвиток інноваційної сфери характеризується істотним зниженням інвестиційних можливостей державного і місцевих бюджетів, відсутністю остаточно сформованих і надійних механізмів залучення ресурсів із недержавних джерел інвестування науково-технічної та інноваційної діяльності.

Інфраструктурне забезпечення реалізації інвестиційної діяльності в економіці України є недосконалим. Опосередкована участь держави в інвестиційній діяльності через регулювання банківської системи, фондового ринку, проведення грошово-кредитної політики не задовольняє учасників інвестиційного процесу. Держава на сучасному етапі розвитку економіки досі не створила умов для сталого економічного зростання за рахунок інвестицій. Незадовільний стан інвестиційної діяльності комерційних банків свідчить про відсутність у них економічних стимулів кредитування реального сектору, наявність підвищеного ризику при наданні довгострокових кредитів. Аналіз тенденцій інфраструктурного забезпечення дає можливість зробити висновок, що трансмісійний механізм фондового ринку та банківської системи при реалізації сучасної грошово-кредитної політики використовується не повною мірою.

На сьогодні в Україні переважають перерозподільні процеси (державного бюджету, доходів) над пріоритетами реального накопичення. Перехід до стабільного відтворення на базі використання досягнень науки і техніки потребує докорінних змін у системі економічних відносин, здійснення державою

заходів із метою подолання дії негативних чинників, які обмежують довгострокове кредитування інновацій. Навіть незначне економічне зростання та підвищення реальних доходів населення здатні сприяти активізації довгострокового кредитування. Це потребує зміни грошово-кредитної політики, підпорядкування її завданням активізації інноваційної діяльності, поживлення інвестиційного процесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, участь держави у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу полягає у такому:

- створення відповідних умов збільшення обсягу інвестицій із наявних джерел;
- удосконалення грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики щодо інноваційного розвитку;
- інституціоналізація інноваційно-інвестиційного процесу;
- стимулювання використання інвестицій у підприємницькому секторі економіки.

Активізація інноваційної діяльності приведе до підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств, збільшення обсягів продажу та освоєння нових товарних ринків. Все це сприятиме оновленню та більш повному використанню виробничих потужностей, що дасть змогу оптимізувати виробничі процеси та прискорити технологічну модернізацію промисловості України.

Подальші дослідження будуть спрямовані на проблеми комерціалізації наукових розробок та трансферу технологій, створених вітчизняними науковцями.

Література

1. Бажал Ю. М. Інноваційний розвиток економіки та напрямки його прискорення : Наук. доп. / Ю. М. Бажал, І. В. Одотюк, М. С. Данько [та ін.]. / НАН України, Ін-т екон. прогнозування; В. П. Александро́ва (ред.). – К. : Ін-т екон. прогнозування, 2002. – 80 с.
2. Борщ Л. М. Інвестування: теорія і практика : навч. посіб. / Л. М. Борщ, С. В. Герасимова. – К. : Знання, 2007. – 685 с.
3. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семіноженко. – Х. : Константа, 2006. – 272 с.
4. Гайдучський А. П. Мотиваційні чинники міжнародних інвестиційних рішень // Фінанси України. – 2004. – № 12. – С. 50.
5. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

6. Євтушевська О. О. Інноваційна стратегія як генеральний план дії у сфері інноваційної діяльності підприємства / О. О. Євтушевська // Економіка харчової промисловості. – 2013. – № 1(17). – С. 34-36.

7. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України : аналіт. доп. / О. В. Собкевич, А. І. Сухоруков, А. В. Шевченко [та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2014. – 152 с. – (Сер. «Економіка», вип. 15). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.

8. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи : розпорядження КМУ від 17.06.2009 р. № 680-Р. Урядовий кур'єр. – 2009. – 27 червня. – № 114.

9. Тарасова О. В. Проблеми реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку України / О. В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2009. – № 1. – С. 14-17.

10. Тарасова О. В. Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств / О. В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2012. – № 1 (13) – С. 37-41.

11. Díaz-Díaz N.L., Aguiar-Díaz I., De Saá-Pérez P. (2006). Technological Knowledge Assets And Innovation, *International Journal of Technology Management*, 35, 29-51.

12. Pisano, G. (2006). Profiting from innovation and the Intellectual Property Revolution, *Research Policy*, 35(8), 1122-1130.

13. Chong, X., Pandya, K.V. (2003). Issues of knowledge management in public sector, *Electronic Journal of Knowledge Management*, 1(2), 25-33.

Стаття надійшла 25.01.2015

Тарасова Е.В.

кандидат экономических наук, доцент

кафедра учета и аудита

Одесская национальная академия пищевых технологий

ул. Канатная, 112, г. Одесса, Украина, 65039

E-mail: tarasova2k@yandex.ua

ВЛИЯНИЕ ГОСУДАРСТВА НА ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье исследуется роль государства в построении инновационной модели экономики Украины. Сделан вывод относительно низкого уровня участия украинского государства в финансировании инновационной модели экономического развития. Развитие инновационной сферы характеризуется существенным снижением инвестиционных возможностей государственного и местных бюджетов, отсутствием окончательно сложившихся и надежных механизмов привлечения ресурсов из негосударственных источников инвестирования научно-технической и инновационной деятельности. На сегодня в Украине преобладают перераспределительные процессы (государственного бюджета, доходов) над приоритетами реального накопления. Переход к стабильному воспроизведению на базе использования достижений науки и техники требует коренных изменений в системе экономических отношений, осуществления государством мер с целью преодоления действия негативных факторов, которые ограничивают долгосрочное кредитование инноваций. Даже незначительный экономический рост и повышение реальных доходов населения могут способствовать активизации долгосрочного кредитования. Это требует изменения денежно-кредитной политики, подчинения ее задаче оживления инвестиционного процесса. Активизация инновационной деятельности приведет к повышению конкурентоспособности продукции отечественных предприятий, увеличению объемов продаж и освоению новых товарных рынков. Все это будет способствовать обновлению и более полному использованию производственных мощностей, что позволит оптимизировать производственные процессы и ускорить технологическую модернизацию промышленности Украины.

Ключевые слова: инновации, инновационная модель развития, государственное управление, инвестиционно-инновационный потенциал.

Tarasova O.V.

Ph.D. in Economics, Associate Professor
 Department of Accounting and Auditing
 Odessa National Academy of Food Technologies
 Kanatnaya Str., 112, Odessa, Ukraine, 65039
 E-mail: tarasova2k@yandex.ua

STATE INFLUENCE ON THE FORMATION OF INVESTMENT AND INNOVATION POTENTIAL OF THE ECONOMY OF UKRAINE

The article examines the role of the state in building innovation model of economy of Ukraine. The conclusion regarding the low level of participation of Ukrainian state funding innovative model of economic development. Development of innovative sphere is characterized substantial declines in investment opportunities in state and local budgets, lack of fully formed and reliable mechanisms to attract resources from private sources of investment in technical and innovation activities. Today in Ukraine dominated redistributive processes (state budget revenues) over the real priorities of accumulation. The transition to a stable reproduction based on the use of science and technology requires fundamental changes in the system of economic relations, state measures to overcome the effects of negative factors that limit the long-term financing innovation. Even a slight economic growth and real incomes are able to promote activation long-term crediting. This requires changes in monetary policy, its subordination to the task of reviving the investment process. Enhancing innovation would increase competitiveness of domestic enterprises, increase sales and development of new product markets. All this will help update and more complete utilization of production capacity, which will streamline production processes and accelerate technological modernization of industry of Ukraine.

Keywords: innovation, innovative model of development, state management, investment and innovation potential.

References

1. Bazhal Yu. M. (2002). Innovatsiyni rozvytok ekonomiky ta napriamky yoho pryskorennia : Nauk. dop. Yu. M. Bazhal, I. V. Odotiuk, M. S. Danko [ta in.]. NAN Ukrainy, In-t ekon. prohnozuvannia; V. P. Aleksandrova (red.). K. : In-t ekon. prohnozuvannia, 80.
2. Borshch L. M. (2007). Investuvannia: teoriia i praktyka : navch. posib. L. M. Borshch, S. V. Herasymova. K. : Znannia, 685.
3. Heiets V. M. (2006). Innovatsiini perspektyvy Ukrainy. V. M. Heiets, V. P. Seminozhenko. Kh. : Konstanta, 272.
4. Haidutskyi A. P. (2004). Motyvatsiini chynnyky mizhnarodnykh investytsiinykh rishen. *Finansy Ukrainy*, № 12, 50.
5. Zakon Ukrainy «Pro priorityetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini» vid 8 veresnia 2011 r. № 3715-VI. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
6. Yevtushevska O. O. (2013). Innovatsiina stratehiia yak heneralnyi plan dii u sferi innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, № 1(17), 34-36.
7. Innovatsiyni rozvytok promyslovosti yak skladova strukturnoi transformatsii ekonomiky Ukrainy : analit. dop. (2014). O. V. Sobkevych, A. I. Sukhorukov, A. V. Shevchenko [ta in.] ; za red. Ya. A. Zhalila. K. : NISD, 152. (Ser. «Ekonomika», vyp. 15). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <http://www.niss.gov.ua>
8. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku natsionalnoi innovatsiinoi systemy : rozporiadzhennia KМУ vid 17.06.2009 r. 680-R, *Uriadovyi kurier*, 2009, 27 chervnia, № 114.
9. Tarasova O. V. (2009). Problemy realizatsii innovatsiino-investytsiinoi modeli rozvytku Ukrainy. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, № 1, 14-17.
10. Tarasova O. V. (2012). Teoretyko-metodolohichni osnovy innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, № 1 (13), 37-41.
11. Díaz-Díaz, N.L., Aguiar-Díaz I., De Saá-Pérez P. (2006), Technological Knowledge Assets And Innovation, *International Journal of Technology Management*, 35, 29-51.
12. Pisano, G. (2006), Profiting from innovation and the Intellectual Property Revolution, *Research Policy*, 35(8), 1122-1130.
13. Chong, X., Pandya, K.V. (2003), Issues of knowledge management in public sector, *Electronic Journal of Knowledge Management*, 1(2), 25-33.